

ds. Sibilla Verhagen en ds. Joep Dubbink

Schriftlezing: Psalm 139

Geliefden van onze Heer,

Wij weten niet zoveel van elkaar. De meesten van ons weten niet wat en of de ander ontbeten heeft. Laat staan dat we weten of hij blij zijn hagelslag heeft aangekeken. We weten niet of zij vanochtend haar sinaasappelsap nauwelijks proefde omdat een beklemmend gevoel over straks de overhand had. Wij weten niet zo veel van elkaar, we weten eigenlijk bijna niets van elkaar. Toch zijn wij hier samen. We zijn op dit moment in dezelfde fysieke of virtuele ruimte bij elkaar. De grens van het vele onbekende, lijkt niet van belang. Er is iets dat ons overstijgt, iets dat meer gewicht lijkt te hebben, dat grenzen van al het onbekende te niet doet. En het heeft te maken met het noemen van de namen van vandaag.

Rond een sterven gebeuren er wonderlijke dingen, is mijn ervaring. En dan bedoel ik niet het sterven *an sich*, hoewel dat ook iets heel ongrijpbaars is. Maar ik bedoel dat er dan wonderlijke dingen gebeuren tussen mensen om dat sterven heen. Er vallen grenzen weg, grenzen er die anders wel zijn. We gaan iets dichter bij elkaar staan of zitten. Er wordt omhelst nog voordat iemand binnen is. We vallen bij elkaar stil waar we anders altijd woorden nodig hadden om elkaar te bereiken. Opeens, rond een sterven, blijken wij in staat voorbij grenzen te gaan die er anders toch heel duidelijk zijn. Rond een sterven is er iets dat ons overstijgt en dat iets heeft te maken met God.

* * *

De Psalm die we lezen heeft het ook over zulke grenservaringen. De dichter van die woorden zoekt dat zelfs op. Wat wil zij – of hij? *Weg*. Weg van zorgen en angsten, weg van verdriet en gemis, weg van alles waar je in dit leven tegenaan kunt lopen. Naar de rand van het bestaan, de grens, weg van de plek waar je bent, weg van je *roots*, weg van God ook.

Ja, serieus, ook geloof, zelfs het meest troostrijke, warme, empathische geloof kan je te veel worden. Lief bedoelde teksten, vrome verzen die je ooit wél goed deden, die geloofwaardige troost vormden, die kunnen het plotseling niet meer doen. Omdat de pijn te hevig is, het verdriet te groot, elk troostwoord iets *af* lijkt te willen doen aan jouw verdriet. Het weg wil nemen voor het de tijd daarvoor is. Woorden, hoe goed bedoeld ook, kunnen de realiteit van jouw leven ontkennen, en dan binnenkomen als goedkope troost, als doekje voor het bloeden.

En altijd maar weer die mensen die je met God aan boord komen, raak je dan nooit van Hem af?

Nee. Dat gaat niet lukken. Juist aan die grens, waar je niet verder kunt, misschien niet verder wilt, niet met God, misschien ook niet met anderen of met jezelf – daar is die God toch weer. Niet te ontlopen.

Goddank. Ook als jij hem los wilt laten, laat Hij jou niet los.

* * *

Want God is met jou en mij ooit begonnen. Wij zijn niet met God begonnen, maar God met ons. Niemand van ons koos er voor om te gaan leven. Aan ons werd vooraf helemaal niets gevraagd. God riep ons in het leven. Hij wilde ons bestaan.

Dat je er zomaar bent, is iets wonderlijks. Dat je leven zomaar ergens op een punt van de tijd begint, is iets onbegrijpelijks. Het gebeurt dagelijks in deze wereld. Er worden per minuut 255 mensen geboren. We zien het voor onze ogen gebeuren, het staat onomstotelijk vast, maar we begrijpen het niet. Tenminste, de dichter van de Psalm niet. En ik ook niet.

In mijn leven heb ik één kind gebaar. Dat viel niet te ontkennen, ik heb aan den lijve ervaren.

En ook met de conceptie had ik iets te maken, dat weet ik nog, ook dat ging niet buiten mijn lijf om, en toch. Dat er zomaar leven is. Dat jij en ik er zijn. We leven er dagelijks mee, meestal staan we er niet bij stil. Want veel in dat leven gaat vanzelf. Meestal denken we totaal niet na bij het in- en uitademen, en doen het gewoon. Maar als je even afstand neemt, even stil staat - en bij een sterven worden we stil en worden we op afstand gezet van een leven – dan duizelt het ons. We zijn er, zomaar. God riep ons tot bestaan.

* * *

Dat is een mooie, diepe gedachte, die de Psalm dichter daar uit. Daar kunnen we ons allemaal mee verbinden, in verwondering over het menselijk bestaan.

Maar dan vliegt die dichter toch wel uit de bocht – of niet soms?! ‘God, breng de zondaars om, weg uit mijn ogen, jullie die bloed vergieten!’ Nou ja zeg?! Waarom valt de dichter zo uit de toon van de mooie woorden van dit lied? Als het aan mij gelegen had, hadden we dit stuk weggelaten, zeker vandaag, maar Sibilla had gelijk: het hoort erbij. Vanwaar die woede, vanwaar die roep om ingrijpen van God?

Juist daar, waar dat wonderlijke, kwetsbare leven bedreigd wordt. Of dat nou gebeurt in een steekpartij, of door het terugduwen van wanhopige vluchtelingen, de zee in. Of het nu gebeurt in een smerige oorlog met burgerslachtoffers, of vanuit keurige vergaderkamers waar managers de veiligheidscontroles van de hoestdrank verminderen – ‘te duur’ – zodat tientallen kinderen sterven aan het vergiftigde medicijn.

Ja, de Psalm dichter *is* boos, maar ik hoef de nieuwmedia maar te volgen, of ik snap zijn woede. En één ding pleit voor hem: hij zegt niet, dat hij zelf de schurken te lijf gaat die het leven aantasten en bedreigen; hij laat dat bij God liggen. Ik hoop wel, dat hij – en wij – die schurken zoveel mogelijk de voet dwars zetten. Want dat God ons zo achterna zit, vasthoudt, niet loslaat, niet met rust laat, dat is omdat Hij het leven van alle mensen en dus ook van ons wil behoeden.

* * *

Het leven behoeden, dat wonderlijke leven. Dat willen wij wel, natuurlijk staan wij aan de goede kant, toch? Ook wij zouden het leven, waar dan ook, wie dan ook, dat wonderlijke leven willen koesteren. Die schurken zijn duidelijk de anderen. Aan onze handen kleeft geen bloed. Of, stuiten we hier ook weer op zo’n grens, op de grens van zelfkennis?

Volgens Jezus is iemand die zijn naaste een dwaas noemt al fout bezig. Dat geeft wat zelfkennis. Als we eerlijk naar onszelf kijken, doen we dat allemaal wel eens: voor je het weet hebben we iemand verwenst. Om iets kleins, doen we het al. Misschien spreek je het niet uit omdat een mens bent met veel zelfbeheersing. Maar in je hart, het is gebeurd voordat je het in de gaten hebt, streep je de ander zo door. Dan streep je dus een ander door, een ander, die een wonderlijk leven is.

Wie kent zichzelf helemaal, wie kan zichzelf doorgronden? Vanuit de psychologie weten we dat wij mensen dubbelhartige wezens zijn en wezens met vele motieven. De dichter had daar de psychologie niet voor nodig. Na de felle en heldere uitroep dat hij aan de goede kant staat, komt de twijfel. Ben ik zelf wel echt zo goed? En stuitend op de grens van zijn zelfkennis, stuit de dichter ook op een ver-

langen. Een verlangen naar iets of iemand van voorbij de eigen grens, een verlangen naar God. Een God die ons gewezen heeft, die ons het warrige leven gegeven heeft, die onze kluwen kent. En zo eindigt de Psalm met een dringende vraag, met een verzoek vanuit verlangen: 'Doorgrond mij, God, en ken mijn hart, peil mij..., houd mij op een eeuwige weg'.

* * *

Eeuwigheid, is dat ons diepste verlangen? Vroeger sprak dat vanzelf, de aarde was een tranendal, de eeuwigheid ons werkelijke doel. Maar velen van ons hebben *dit leven* ontdekt als de plek waarin God ons wil ontmoeten; dit leven, zo wonderlijk, zo onherhaalbaar. Het *hiernumaals* houdt ons bezig, en terecht, want het kost ongelooflijk veel moeite om te voorkomen dat het hier en nu voor veel mensen toch een tranendal wordt.

Maar dit leven heeft een grens, waar ons weten en kennen stopt. De eeuwigheid ligt buiten ons bereik. En toch verlangen we naar iets, wat blijft. Velen van jullie zijn hier speciaal voor die ene kaars die straks aangestoken wordt, bij die ene naam die zoveel oproept. Je hebt er misschien ver voor moeten reizen, vroeg op moeten staan, maar dat doe je omdat je niet wilt dat die naam vergeten wordt. We moeten accepteren dat we elkaar verliezen, dat oude en soms ook jongere mensen sterven – moeilijk genoeg. Maar kunnen we, moeten we, accepteren dat het daarmee 'einde verhaal' is, dat die laatste grens gewoon een streep is, klaar?

De bijbelse verhalen zijn niet zo royaal met eeuwigheidsverwachting. Alsof ze willen voorkomen dat we daarin blijven hangen en dit leven gaan minachten. Maar aan de rand, aan de grens, klinkt steeds: *die laatste grens, ook daar weet God raad mee*. Dan is Hij er. Dat te weten is troostrijk.

Ik had onlangs een gesprek met iemand met behoorlijk gevorderde dementie, het wie en waar en wanneer in de herinneringen liep flink door elkaar. We kwamen te spreken over de dood, en ik vroeg hoe ze daarmee omging, het besef dat je ooit niet meer zult leven. Terwijl ik het zei dacht ik nog: 'Dit is over de grens, zo'n gesprek lukt niet meer', maar het antwoord was helder: 'Dan hoop ik dat ik wél leef, bij de Heer!' Het antwoord en vooral de toon waarop, de manier waarop die verwachting zichtbaar troost gaf, dat alles raakte mij. Meer dan ik als een wat nuchtere, op het *hiernumaals* georiënteerde gelovige van mezelf verwacht had.

Vandaag wagen we grote woorden, dat mag, op de grens van leven en dood. Dat de God van ons leven, die ons nabij is voorbij alle grenzen, ze waar mag maken.

Amen